

Πως δημιουργούνται οι “αιώνιοι φοιτητές”;

Λουκάς Βλάχος¹

Η μετάβαση των νέων αποφοίτων του Λυκείου στο Πανεπιστήμιο πρέπει να αποτελεί το αντικείμενο συνεχούς έρευνας και διαλόγου των εκπαιδευτικών και των δύο βαθμίδων. Οι εκπαιδευτικές πρακτικές και προσεγγίσεις αλλάζουν όταν περνάμε από την μία βαθμίδα εκπαίδευσης στη άλλη αλλά και η κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα υπόκειται σε διαφορετικούς κανόνες και περιορισμούς. Στη χώρα μας έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για τον τρόπο εισαγωγής των αποφοίτων του Λυκείου στα ΑΕΙ, ενώ αντίθετα τα θέματα που σχετίζονται με την ομαλή ή μη πορεία των φοιτητών/τριών μέσα στα ΑΕΙ φαίνεται ότι απασχολεί μόνο μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών και στις δύο βαθμίδες.

Είναι φανερό σε όσους εργάζονται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ότι οι νέοι φοιτητές αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα προσαρμογής στα πρώτα χρόνια των σπουδών τους. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτής της δυσκολίας είναι η μαζική αποτυχία στις εξετάσεις του πρώτου έτους. Η αποτυχία στο πρώτο έτος έχει σημαντική επίδραση στις μετέπειτα σπουδές τους, στα σχέδια τους για το μέλλον και στην καριέρα τους γενικότερα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων του Λυκείου πιστεύουν ότι το πρώτο έτος στο Πανεπιστήμιο είναι έτος χαλάρωσης από την δύσκολη περίοδο των εισαγωγικών εξετάσεων. Την άποψη αυτή συμμερίζονται και οι γονείς που προσπαθούν με έμμεσους τρόπους να διαμηνύσουν στα παιδιά τους ότι πρέπει να δουλέψουν σκληρά πριν από τις εισαγωγικές εξετάσεις και να χαλαρώσουν στη συνέχεια για να απολαύσουν τα «φοιτητικά χρόνια».

Η χαλάρωση στο πρώτο έτος συντηρείται και από τη δυνατότητα που παρέχει ο σημερινός νόμος πλαίσιο για. απεριόριστη μεταφορά των μαθημάτων μέχρι την αποφοίτηση και η απεριόριστη επανάληψη των προσπαθειών για να περάσουν το ίδιο μάθημα. Σωστά λοιπόν το πρόσφατο Σχέδιο Πρότασης για Αλλαγές του Θεσμικού Πλαισίου των ΑΕΙ του ΥΠΕΠΘ, αγγίζει αυτό το καυτό θέμα. Το πρόβλημα δεν είναι, όπως μερικοί σχολίασαν άστοχα «δεν κοστίζουν οι αιώνιοι φοιτητές...». Το πρόβλημα είναι ότι το Ελληνικό Πανεπιστήμιο, εκτός από τις τεχνικές γνώσεις, «διδάσκει» τους νέους και τις νέες ότι τίποτα δεν είναι ανάγκη να γίνει στην ώρα του, για όλα υπάρχει πάντα το αύριο.... Η αναβλητικότητα αυτή θα τους στοιχίσει πολλά στο άμεσο αλλά και στο μακρύτερο μέλλον. Το χειρότερο όμως είναι ότι αναστρέφει κάθε προσπάθεια δημιουργίας μια ορθολογιστικής μόρφωσης μέσα από ένα καλοδουλεμένο Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ). Η εκπαιδευτική αξία του ΠΣ εξανερμίζεται με τις απεριόριστες διευκολύνσεις.

Μια ακόμα σημαντική παράμετρος που ενώ φαινομενικά παρουσιάζεται ως «Πανεπιστημιακός παράδεισος» είναι ότι οι πρωτοετείς φοιτητές/τριες περνάνε από την συνεχή και επώνυμη συνεργασία με τους καθηγητές τους στο Λύκειο και τα φροντιστήρια στην ανωνυμία του μαζικού Πανεπιστημίου. Στα περισσότερα Τμήματα των Ελληνικών ΑΕΙ δεν έχει ποτέ ενεργοποιηθεί ο

¹ Ο Λ. Βλάχος (vlahos@astro.auth.gr, <http://www.astro.auth.gr/~vlahos>) είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Φυσικής του ΑΠΘ.

θεσμός του Συμβούλου Σπουδών που παίζει καθοριστικό ρόλο στο εξωτερικό και συμπληρώνει το κενό που αναφέραμε.

Τέλος η μέθοδος μελέτης και προετοιμασία των φοιτητών/τριών στη τρίτη τάξη του Λυκείου έχει σαν στόχο τις εισαγωγικές εξετάσεις. Η ύλη είναι αυστηρά προσδιορισμένη και πρέπει να αφομοιωθεί ή να κρατηθεί για λίγες μόνο μέρες στη μνήμη... Στο Πανεπιστήμιο η ύλη είναι πολυπλοκότερη, παραδίδεται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς και καλύπτει ευρύτερα γνωστικά πεδία. Για όλους τους παραπάνω λόγους η απομνημόνευση δεν μπορεί να αποτελέσει ασφαλή μέθοδο για την επιτυχία στις εξετάσεις.

Τα περισσότερα Πανεπιστημιακά Τμήματα, δεν έχουν λάβει υπόψη τους όλα τα παραπάνω ώστε να διαμορφώσουν κατάλληλα το πρόγραμμα σπουδών, αλλά αντίθετα έχουν προγραμματίσει 6-7 μαθήματα ανά εξάμηνο. Το κάθε μάθημα απαιτεί 3-4 ώρες παρακολούθησης την εβδομάδα και συνολικά οι ώρες παρακολούθησης ξεπερνούν τις 25 (κατά μέσο όρο) την εβδομάδα. Οι ώρες αυτές κατανέμονται άναρχα μέσα στην εβδομάδα και μπορεί να καλύπτουν όλες τις παραγωγικές ώρες εργασίας της ημέρας. Αν υποθέσουμε ότι οι φοιτητές/τριες προσπαθούν να παρακολουθήσουν όλες τις παραδόσεις και να μελετούν τουλάχιστον μία ώρα για κάθε ώρα παράδοσης, θα φτάσουν στο τραγικό αποτέλεσμα να δουλεύουν 50 ώρες την εβδομάδα. Στα περισσότερα Πανεπιστήμια Τμήματα του εξωτερικού έχουν υπολογίσει 3 με 4 μαθήματα το εξάμηνο και οι ώρες παρακολούθησης, εργαστηρίων και εργασίας στο σπίτι ή στη βιβλιοθήκη δεν ξεπερνούν τις 30 ώρες την εβδομάδα. Αυτό αποτελεί ένα λογικό πρόγραμμα εργασίας με περιθώρια και για προσωπική ζωή και διασκέδαση.

Ας δούμε όμως τις συνέπειες αυτών των επιλογών. Το 80% των πρωτοετών φοιτητών καταφέρνει να ολοκληρώσει με επιτυχία μόνο 2-3 μαθήματα από τα 14 του πρώτου έτους. Συνεχίζει χωρίς περιορισμούς στο δεύτερο έτος σπουδών με συνολικά 24 μαθήματα (δέκα που θα μεταφέρει από το πρώτο και δεκατέσσερα του δεύτερου έτους). Ένας ικανότατος μαθητής ή μαθήτρια του Λυκείου, με αυτοπεποίθηση και δυναμικό για να δημιουργήσει μια αξιοζήλευτη σταδιοδρομία, μετατρέπεται σταδιακά σε ένα φοιτητή που αγωνίζεται να περάσει τα μαθήματα. Αναγκάζεται να μεταφέρει μαθήματα από όλα τα έτη στο τέταρτο, πέμπτο, έκτο έτος σπουδών. Η οργάνωση και εννοιολογική συνέχεια του ΠΣ έχει εξανεμιστεί και έχει μετατραπεί σε μια προσπάθεια «να πάρουμε το πτυχίο και βλέπουμε...». Στο Λύκειο το βασικό σύνθημα ήταν «να μπούμε στο Πανεπιστήμιο και βλέπουμε...». Αυτή η συνεχής αναβολή με βασικό σύνθημα «εσσύριον τα σπουδαία..» δημιουργεί μια στάση ζωής.

Δεν πρέπει έτσι απλά να «τιμωρήσουμε» τους αιώνιους φοιτητές, πρέπει να χτυπήσουμε τα αίτια που τους δημιουργούν στη ρίζα τους. Τα αίτια είναι δυστυχώς είναι πολλά και περιλαμβάνουν και μερικές πάγιες αντιλήψεις της κοινωνίας μας. Ας σκύψουμε λοιπόν προσεκτικά στο θέμα της μετάβασης από το Λύκειο στο Πανεπιστήμιο. **Είναι ένα καυτό θέμα.**